

CONSTANTIN BRÎNCOVEANU ȘI TÎRGOVIȘTEA

MIRCEA GEORGESCU

Ca „cetate de scaun“, Tîrgoviștea a fost neînterupt preferată de acei domnitori care au încercat, fie să apere independența țării față de tendințele cotropitoare ale turcilor, fie să-i recîştige neatîrnarea după ce trebuise să accepte jugul tiran.

Faptul, sesizat de turci, i-a făcut să încerce încă din secolul al XV-lea să mute capitala la București, mai aproape de Dunăre, pentru ca acțiunile domnilor români să fie mai ușor supravegheate.

Nesocotindu-le însă porunca, parte din voievozii români, călăuziți de dragoste de țară, părăseau Bucureștiul, alegînd locuința domnească de la Tîrgoviște, ce le oferea încîntătoare priveliști către dealuri îmbrăcate în veselul veșmînt al viilor și livezilor, sau spre odihnitoarele culmi ale munților împurpurate de lumina amurgului.

Neascultarea acestora, i-a îndemnat pe neînduplecații dușmani să ordone unei unelte a lor, pus domn peste voința țării, să distrugă cuibul de rezistență de la Tîrgoviște. Edificatoare în această privință este și observația cronicarului care relatează evenimentul „...numaidecît împărăția au poruncit la Ghica Vodă carele venise domn în urma Mihniei, de au surpat casele și le-au sfărîmat de tot ca să nu mai fie scaun domnesc acolo, căci mai sub munte fiind se temeau turcii de hainie“.¹

Necruțatoarea poruncă a fost împlinită pe la 1660. Mai bine de trei decenii după aceea, ruina și pustiul au avansat, domnind nesupărate acolo unde înainte străluciseră casele domnești ale lui Mircea cel Bătrîn și ale lui Petru Cercel, unite într-un magnific palat de către Matei Basarab.

¹ Radu Greceanu. Începătura istoriei vieții luminatului și prea creștinului domnului Țării Românești — Constantin Brîncoveanu — Basarab Voievod.. în Cronicarii Munteni, Ed. pentru literatură, București, vol. II pag. 68.

În această jalnică stare se afla reședința de la Tîrgoviște la urcarea pe tron a lui Constantin Brîncoveanu, impresionînd puternic pe secretarul italian al domnului, Del Chiaro, care amintea în însemnările sale, faptul aproape neverosimil că în grădinile palatului își făcuseră urșii bîrlog.²

Privirile noului voievod, descendent dintr-o veche familie de țară, fiind nepot al lui Matei Basarab, s-au oprit de la început și cu gînduri bune asupra fostei capitale a străbunicilor, hotărît să le urmeze pilda, reînviînd tradiția de a rezida aici, tradiție părăsită în împrejurări dramatice pentru țară.

Dorința domnului de a reface casele domnești de la Tîrgoviște a fost întîrziată o vreme de evenimentele ce i-au tulburat primii ani de domnie și de rezistența turcilor care refuzau să admită reinălțarea ostilei capitale de pe malul Ialomiței.

Constantin Brîncoveanu ocupă tronul într-o vreme cînd conflictul dintre habsburgi și imperiul otoman era în plină desfășurare. Ofensiva austriacă încurajată de primele succese, viza Țara Românească, intenție prinsă de Neculce în acea lapidară și admirabilă formulare: „Opinteau nemții să ajungă Dunărea hotar“.

I-a trebuit multă abilitate noului domn să depășească situația critică în care se afla țara, serios amenințată de expansiunea austriacă.

Sub presiunea habsburgilor, delegația trimisă de predecesorul său, semnase la Viena actul de supunere față de imperiali. Fără a-l denunța, Brîncoveanu îl face inaplicabil. Sprijinit de unchii săi, Constantin Stolnicul Cantacuzino și Mihai Spătarul, el folosește cu pricepere rivalitatea marilor puteri înconjurătoare, în favoarea Țării Românești. Această abilitate politică condusă de partida Cantacuzino, explică stabilitatea politică internă vreme de aproape patru decenii.

În scopul de a obține provizii pentru continuarea războiului anti-otoman, o armată austriacă condusă de generalul Heisler, peste voința domnului, pătrunde în țară și „s-au pornit de au venit la Tîrgoviște, iar oastea nemțească... risipea și strica tot, dezbrăca oamenii unde găsea și multe răutăți făcea.“³

Alungarea austriacilor n-a curmat jafurile și prădăciunile oștilor străine, puternic simțite și în orașul nostru.

Nu după multă vreme, cu sprijinul sultanului, Emeric Tököli voia să ocupe tronul Transilvaniei. Neizbutind, în fruntea „curuților“ săi

—————

² N. Iorga — Istoria Românilor prin călători, ediția II, vol. II. Casa școalelor, București 1928, pag. 103.

³ Radu Greceanu o.c. pag. 24.

Tököli trece în Țara Românească, unde cătanele lui s-au apucat de jafuri și prădăciuni. Cronicarul menționează că „și la Tîrgoviște s-au dus... și multe răutăți și acolo pe unde au ajuns hoții lui au făcut“⁴.

Abia după curățirea țării de oștile străine, domnul și-a putut îndrepta privirile spre nevoile interne și una din întiile griji a fost refacerea Tîrgoviștei.

Chiar din primii ani de domnie, Brîncoveanu obișnuia să facă cite un scurt popas în oraș sau în împrejurimile lui. De asemenea, ori de cîte ori primea poruncă de la turci „să meargă spre partea muntelui, pentru paza țării către nemți“, domnul obișnuia să-și așeze tabăra în apropierea Tîrgoviștei⁵. Vroia în chipul acesta să demonstreze necesitatea refacerii reședinței domnești de aici. Numai cu greu și probabil cu eternul argument — pungile pline — obținu el permisiunea de a repara casele de la Tîrgoviște, „și încă după al patrulea an de domnia măriei sale, spune cronica, de case s-au apucat, nemaputînd lăsa un scaun vechi ca acela duple la strămoșii măriei sale să stea pustiu, că în tot felul și în multe rînduri, au cercat împărăția pînă i s-a dat voie, ca și casele să facă și cînd va vrea acolo să stea“.⁶

Stînd atunci toată vara la Tîrgoviște „pus-au de au curățat casele domnești și s-au apucat a le drege, ispravnic făcînd pe Mihai Cantacuzino vel Spătar“.⁷

Lucrările de restaurare a reședinței domnești de la Tîrgoviște au început în 1694 și au durat pînă în 1702.

Cheltuielile au fost acoperite printr-un impozit special pus în iunie 1694, destinat acestui scop, „rînduiala birului ce s-au scos pentru cheltuiiala ctseilor domnești de la Tîrgoviște“.⁸

Impozitul s-a aplicat pe țărănime. Potrivit datelor din condica visteriei s-au strîns 3.000 de taleri de la birnici. Suma a fost suplimentată, în anii 1694—1695 cînd erau plătiți pietrarii „ce au lucrat pietrele de la Curtea domnească“ sau era acoperită cheltuiiala pentru învelitul caselor domnești.⁹

După doi ani casele erau în mare terminate, domnul intrînd în ele la 15 august. Mulțumit de înfățișarea construcției, arată cronica, domnul

⁴ Radu Greceanu o.c. pag. 51.

⁵ Ibidem pag. 76.

⁶ Ibidem pag. 68.

⁷ Ibidem pag. 65.

⁸ C. Aricescu — Condica de venituri și cheltuieli a visteriei de la leatu 7202—7212 (1694—1704). Revista istorică a Arhivelor României, Buc. 1878, pag. 84.

⁹ Ibidem pag. 144 și 267.

„s-a dezbrăcat de cabanița sa cea domnească ce era îmbrăcat și au îmbrăcat pe Mihai Cantacuzino vel Spătar pentru că ispravnic asupra caselor fusese de la început și pînă s-au isprăvit“.¹⁰

Inaugurarea caselor domnești de la Tîrgoviște a constituit un eveniment remarcabil, fapt reținut de Radu Greceanu care narînd evenimentul, face valoroase și interesante comentarii : „și la masa domnească au șezut într-acea sfîntă zi a sfintei Măriei, în casele domnești, cu părintele vlădică și cu boierii, de s-au ospătat, unde alt domn n-au mai putut să șază, încă mai dinainte cu multă vreme, cu vreo 35 ani, tocmai din zilele Mihnii Vodă“.¹¹

Sub pretextul apărării frontierei de nord a Țării Românești, Brîncoveanu obișnuia să locuiască o parte din an la Tîrgoviște unde lucrările de restaurare au continuat și în anii următori, fapt ce dovedește atașamentul voievodului față de vechea reședință.

După terminarea caselor, acestea au fost în interior bogat mobilate. De la Țarigrad s-au adus covoare și perdele în valoare de 292 taleri, obiecte ce soseau la destinație în ianuarie 1695.¹²

Poate unele din frumoasele plăci ceramice, lucrate fie la Brașov, fie în țară, descoperite cu prilejul săpăturilor recente, să fi servit la construirea sobelor acestor case.

Credem că niciodată așezarea domnească de la Tîrgoviște n-a cunoscut o înfățișare mai impunătoare ca acum. Din păcate majoritatea descrierilor ajunse pînă la noi, sînt foarte vagi. Una singură, aflată într-un manuscris al călugărilor franciscani, ce se găsește la biblioteca Bathyaneum din Alba Iulia, dă citeva detalii ce pot completa imaginea despre înfățișarea palatului domnesc de la Tîrgoviște : „Reședința principilor ocupă centrul. Este o clădire mare și costisitoare. Pe dinjos, în întreaga clădire se află pivniți foarte bune, iar pe dinafară pe o scară dublă se face urcarea la un balcon aproape regesc, susținut de coloane foarte mari, artistic sculptate, din cite o singură piatră“. Pardoseala era din marmură.

În vecinătate, pentru nevoile curții, s-au construit grajduri și slomul (șopron pentru vite, vehicule). Pentru învelirea lor soseau în mai 1695 la Tîrgoviște, 250.000 cuie de șindrilă.¹³

Mai departe, în grădina palatului, dincolo de iaz¹⁴ s-a zidit în anii 1697—1698, din cărămidă și piatră „foișorul cel boltit“. La edificarea

¹⁰ Istoria Tzerrei Românești Ed. G. Ioanid Buc. 1809 vol. II, p. 235.

¹¹ Radu Greceanu o.c. pag. 67.

¹² Condicta de venituri și cheltuieli pag. 87.

¹³ Condicta pag. 122.

¹⁴ Iazul curgea chiar pe lingă malul pe care era așezată curtea domnească.

lui au fost folosite 40 de care de var de la Brănești¹⁵ și pietrari de la Albești, cărora li s-au plătit 40 de taleri¹⁶.

Înfrumusețat cu multe podoabe, foisorul părea cronicarului foarte ciudat.

Descoperirea ruinelor sale, în urma săpăturilor din vara anului 1963, justifică mențiunile admirative ale cronicii și lista de materiale cuprinsă în condica de cheltuieli.

Temeliile lui, situate spre nord-est, la cca. 40—50 m de zidul de incintă, fac dovada unei clădiri impunătoare cu mai multe camere. Resturile de coloane și fragmentele de capiteluri, frumos sculptate de meșteri care au împodobit toate construcțiile brincovenesti, arată că pentru acel foisor, înălțat sub supravegherea ispravnicului Radu Golescu, pentru ceasurile de odihnă diurnă ale domnului, nu s-a cruțat nici trudă, nici cheltuieli.

Condica mai menționează că 200 de taleri s-au dat lui Cornescu, pîrcălabul de curte, „pentru cheltuiala ce au cheltuit la treaba băii domnești, ce s-au făcut în grădină”.¹⁷

Pentru această baie au fost aduse de la Țarigrad plăci de marmură și trei meșteri armeni. pricepuți la asemenea lucrare.

Intrarea în curte se făcea pe sub clopotnița, ridicată acum, cheltuindu-se 50 de taleri în mai 1702.¹⁸

Tot atunci se instala și clopotul, turnat de „neamțul clopotar” costînd 360 taleri.¹⁹

Deasupra porții palatului, „Brincoveanu, ultimul principe din fiii patriei care a avut reședința la Țirgoviște”²⁰ a așezat o inscripție de piatră, azi pierdută, unde erau cuprinse spre aducere aminte lucrările efectuate în vremea sa.

Edmond Chishull, găsea casa de vară la Țirgoviște „frumoasă și comparabilă cu cele din creștinătatea mai civilizată”.²¹

„Coconilor măriei sale” Brincoveanu le-a construit în vecinătatea Curții domnești un alt rînd de case mari.

În vederea sistematizării împrejurimilor, au fost cumpărate de la diverși megieși ca : Moga Croitorul sau Călin Măcelaru²² locuri cuprinse între gardul curții și ulița, care vine dinspre Popa Simion „Pascalie vornicul, îngrijitorul viilor domnești de la Țirgoviște, cumpăra în același scop, cu 30 de taleri, de la feciorii lui Hristudor „o pivniță care s-au astupat fiind dinaintea porții”²³.

¹⁵ Condica pag. 313.

¹⁶ Condica pag. 389.

¹⁷ Condica pag. 25.

¹⁸ Condica pag. 672.

¹⁹ Condica pag. 661.

²⁰ Mănăstirea din Țirgoviște.

²¹ N. Iorga. Istoria Românilor prin călători vol. II. pag. 75—76.

²² Arhivele Statului București Mănăstirea Viforita VII/5, 6.

²³ Condica pag. 268.

Noile proprietăți domnești erau demarcate cu bolovani, nefiind cuprinse între zidurile împrejmuitoare ale incintei²⁴.

Intențiile lui Brîncoveanu de a dura iarăși așezare domnească statornică la Tîrgoviște, reies și din faptul că a construit aici nu numai pentru el și familia lui, ci și pentru alte personalități, de nelipsit lângă un „scaun domnesc“.

Asemenea case s-au construit pentru medicul său personal,²⁵ pentru iazagiu²⁶ și pentru surlari și trîmbițași, aceștia din urmă fiind prezenți la diferitele ceremonii ale curții domnești.

Restaurarea Brîncovenească la Tîrgoviște a cuprins și turnul Chindiei și biserica domnească, ctitoria mai veche a lui Petru Cercel.

La 1699 „s-au isprăvit și biserica domnească din Tîrgoviște de zugrăvit, măcar și mai înainte zugrăvită era, ci se închisese și se stricase zugrăveala, iar Măria sa a pus de iznoavă de au zugrăvit-o și au pardosit-o cu lespezi de piatră“.²⁷

Meșterii locali Constantin, Ioan, Ioachim și Stan au împodobit pereții edificiului cu admirabile fresce, revalorificate în urma ultimei restaurări a bisericii.

Tot acum a fost sculptată și frumoasa catapeteasmă, salvată de la distrugere, cu același prilej, prin procedee speciale de injectare cu unele substanțe ce-i redau rezistența.

Grija domnească a depășit incinta curții sale, cuprinzînd și alte edificii din oraș, salvate în felul acesta de la piere. Între ele amintim biserica Sf. Dumitru²⁸, ctitoria marelui clucer al lui Matei Basarab, Dimitrie Buzinca.

N-a fost uitată nici frumoasa ctitorie a lui Radu cel Mare din vecinătatea orașului. După serioasele stricăciuni pricinuite la începutul secolului al XVII-lea de ostașii lui Gabriel Bathory, Mănăstirea Dealului cunoaște abia acum o adevărată restaurare, Brîncoveanu învelind-o cu tablă de aramă și „înfrumusețînd-o pe dinlăuntru cu zugrăveală și altă odoadă“.²⁹

Urmînd pilda domnescului ei soț, Maria Doamna, l-a secundat în opera de restaurare a vechilor monumente. În 1713 la rugămîntea călu-

²⁴ Arhivele Statului București Mănăstirea Viforita VII 8, 9.

²⁵ Doctorul era probabil Iacob Pilaris, căruia i se dăruia un rădvan în 1697. El a venit în țară la începutul anului 1702, cînd locuința de la Tîrgoviște era gata. În 1703 este trimis cu o misiune diplomatică la Constantinopol, unde mai tîrziu vine chiar Brîncoveanu pentru înoirea domniei. Între cei 30 de boieri căftăniți la Adrianopol odată cu domnul, era și acest medic.

²⁶ Iazagiul său grămăticul pentru actele turcești și în același timp tălmăciul curții, era probabil Suleiman Efendi care împrumuta domnului în dec. 1694, apreciabila sumă de 3562 taleri. În 1697 era dăruit cu cai și bani, iar peste un an venea la Tîrgoviște (Condeica pag. 82, 183).

²⁷ Radu Greceanu o.c. pag. 99 și 100 Pisania brîncovenească scrisă direct pe perețe deasupra ușii tinzii.

²⁸ R. Greceanu o.c. pag. 100.

²⁹ Ibidem pag. 229.

gărițelor de la Viforita, au început lucrări de mari proporții, cari au schimbat cu totul fața așezământului : „S-au apucat mai întâi la sfânta biserică de au mai lărgit ferestrele, o au zugrăvit frumos, o au pardosit cu lespezi și o au grijit precum se cade, făcînd și toată orînduiala odajdiilor foarte frumoase și cuviincioase, împodobind-o și pe dinafară cu chili frumoase de piatră și tot cu zid cuviincios precum în ochii tuturor se vede”.³⁰

La rîndul său, mitropolitul Teodosie, cu cheltuiala sa, repară, refăcu picturile, pardoselile și chiliile de la vechea biserică metropolitană, pe pereții căreia se mai vedeau atunci „înfățișările principilor celor vechi pictate după natură și unde se vedeau pietre de mormînt lucrute cu multă artă”.³¹

Ca și alți voievozi români, Constantin Brîncoveanu a acordat un larg și generos sprijin bisericii catolice din Tîrgoviște, ruinată la începutul domniei sale. Recunoscători, călugării comunității franciscane de aici, însemnau spre veșnica știință dărnicia acestuia față de ei : „Ne-a restabilit biserica și turnul, ne-a adus și două clopote și ne-a oferit și multe alte lucrări”.

A primit de asemenea pe bulgarii catolici, unii rămînînd chiar la Tîrgoviște.

Între construcțiile brîncovenești din vechea capitală, cronică mai amintește de o fintînă „frumoasă și minunată, cu apă ușoară și bună”³², pe malul stîng al Ialomiței.

În jurul foisorului, pînă departe spre crîngul rîului, se reamenajează grădinile care și în trecut duseseră pînă departe faima orașului.

Pentru întreținerea lor se aflau în slujba domniei, pe la 1695, vreo 12 grădinari conduși de Pătru Vătaf. Ca și grădinarii din București, cei din Tîrgoviște primeau cîte 16 coți de abă de fiecare, îmbrăcăminte. În 1705, numărul lor crescuse la 15.

Impozitul de 3.000 de taleri destinat lucrărilor de la Tîrgoviște, s-a consumat în întregime, suma depășind lucrările efectuate în același scop la București și care nu s-au ridicat decît la 1.776 taleri. Explicația trebuie căutată și în faptul că reședința de la București nu cunoscuse stricăciunile celei de la Tîrgoviște..

De altfel, parte din clădirile de aici, au fost parțial sau total distruse de un puternic incendiu, care a mistuit și foarte multe case din oraș. Focul a izbucnit pe la jumătatea lui august 1713 cu aproximativ două săptămîni înainte de venirea domniei, ca de obicei, la Tîrgoviște. „Cu două săptămîni însă pînă a merge domnia, să întîmplase dă să aprinsese tîrgul, ulița cea mare și arsesse foarte rău pînă încît ajunsese focul și în curtea domnească, dă arsesse Sf. Vineri, ajunsese și la casele coco-

³⁰ Ibidem pag. 209.

³¹ Manuscrisul franciscan.

³² Radu Greceanu o.c. pag. 210.

nilor și arsese învelișul la o pereche de case, unde apucînd slujitorimea în grabă, au stinsu de nu au ars mai mult. Și altă păreche de case mai mici arzînd pînă în pămînt și cu tot ce era împrejurul curții, de care stricăciune a focului domnul înțelegînd, foarte s-au întristat, măcar că îndată iară sosind fericitul domn la Tîrgoviște, apucatu-s-au toți cu mare sîrguință în scurtă vreme de au încheiat tîrgul la loc, iarăș precum au fost, grijînd și Măria sa atît casele, cît și curtea tot pînă în iarnă”.³² b.

Șederea domniei o parte din an la Tîrgoviște va fi fost de bună seamă un îndemn și pentru boieri să facă același lucru, mai ales că mulți dintre ei aveau în vechea reședință case și proprietăți. Poate unii și-au reparat aceste case redînd orașului înfățișarea din vremurile trecute.

Popasul domnesc la Tîrgoviște, a atras aici ca și în alte epoci, numeroși negustori, reanimînd activitatea sa economică, fără să atingă, trebuie să recunoaștem, nivelul la care ajunsese în vremea lui Matei Basarab.

Înviorarea vieții economice rezultă din unele mențiuni cuprinse în condica de porunci a vistieriei lui Brîncoveanu. Acordarea unor privilegii privind vînzarea unor produse, asociază cele două capitale. Într-o poruncă a domnului din 10 ianuarie 1701, se vede că vînzarea fierului și a sării în București și Tîrgoviște, forma privilegiul lui Iordache Clucerul.

Strîngerea fumăritului din cele două orașe era încredințată aceluiași persoane, criteriile de scutire fiind identice. Obiceiul s-a păstrat și sub urmașii săi, mențiuni doveditoare găsindu-se și pe vremea lui Nicolae Mavrocordat pe la 1720.

Domnul avea la Tîrgoviște vie și livezi întinse, lucrate în fiecare an cu grijă și mare cheltuială.

De obicei, Brîncoveanu venea la Tîrgoviște în timpul verii, în iunie sau iulie și rămînea pînă după culesul viilor, către sfîrșitul lui octombrie. Sigur este că el se simțea aici mai în siguranță decît la București, pe care nu-l putea părăsi totuși definitiv, spre a nu trezi anume bănuiele din partea turcilor.

Aici își aducea familia, la adăpost, cînd trebuia să-i însoțească pe turci, sau să-l întîmpine pe sultan, reclamat uneori prin părțile din vecinătatea Țării Românești de nesfîrșitul război cu imperiile.

Și la 1711, în timpul campaniei spre Moldova, și-a adus familia aici.

Reîntors din aceste deplasări, domnul venea mai întii la Tîrgoviște, în mijlocul familiei și abia după un popas de refacere aici, prin Potlogi și Mogoșoaia se reinstala la București.

Cînd țara era bîntuită de diferite molime, refugiul familiei domnești era tot la Tîrgoviște. Aerul bun, menționat din vechime aici, constituia o garanție mai mare împotriva mîlăpșirii. Așa s-a întîmplat în 1697, cînd șederea la Tîrgoviște s-a prelungit pînă la 6 decembrie. În 1708, curtea

³² Ibidem pag. 210—211.

a stat aici pînă la 1 martie anul următor, cînd s-a stins boala ciumei³³.

Instalarea domniei la Tîrgoviște nu era un fapt obișnuit. Ea se făcea cu un anumit fast, tradițional de la o vreme: „După aceea — afirma cronicarul — au mers domnia la Tîrgoviște, intrînd în scaun cu alai frumos”.³⁴

În afara trîmbițașilor și surlarilor, o întregă suită îl însoțea pe domn. de la purtătorii de steaguri, pînă la lăutarii și Țiganii măturători.

Cu toții primeau bacșișuri de la domn.

La diverse ceremonii, domnul era străjuit de 12 oameni aleși și frumos îmbrăcați în uniformă roșie de stofă scumpă, numiți în limba poporului cîhodari. Condica de venituri și cheltuieli menționează și „un steag de cazaci noi”, îmbrăcați în uniforme confecționate din postav unguresc cumpărat de la Brașov.³⁵

Manuscrisul franciscanilor mai relatează că principele avea de la împăratul turcesc un taraf de muzică turcească care cînta întru amintirea cuceririi Constantinopolului, formînd în tînda principelui la mijloc o semilună. În acest timp principele bea în sănătatea împăratului.

Dregătorii orașului întîmpinau la rîndu-le sărbătorește pe domnitor, sosirea acestuia însemnînd o întărire a lor în funcție. În 1699, se cheltuiau 50 de taleri pentru două catane cu care au îmbrăcat pe vel vornicu i vel slugeru caimacani, cînd au venit Măria Sa la Tîrgoviște³⁶ iar la 19 iulie 1709, înregistrează Radu Greceanu, „intrînd în scaun, numai-decît pe vornicul Băleanu ispravnicul Tîrgoviștei, l-au îmbrăcat cu caftan Măria sa Vodă”.³⁷

Cînd domnia petrecea anumite sărbători la Tîrgoviște, acestea căpătau un fast deosebit, constituind un plăcut divertisment pentru populația orașului. Petrecerea sărbătorilor de iarnă în 1708 la Tîrgoviște, din cauza ciumii, prilejuește cronicarului această mișcătoare reflecție: „Deci bine socotind măria sa împreună cu toți dregătorii mării sale, de vreme ce acest scaun bătrîn fiind lipsit de cinstea chipului celui ce stăpînește și uitat de alți domni care mai înaintea mării sale fusese, bine au voit și aicea Crăciunul, Sfinții Vasile și Boboteaza au făcut, cu toată pompa ce s-au căzut”.³⁸

La asemenea serbări participa o mare parte din populația orașului, împreună cu boierii țării, precum și diverși oaspeți străini, aflați întîmplător aici sau veniți special pentru asemenea prilejuri.

Brincoveanu obișnuia să primească uneori la Tîrgoviște pe unii din acești oaspeți străini în trecere prin Țara Românească precum și solii cu misiuni oficiale pe lîngă domn.

³³ Radu Greceanu o.c. pag. 139—140.

³⁴ Radu Greceanu pag. 136—137.

³⁵ Condica pag. 425.

³⁶ Condica pag. 443.

³⁷ Radu Greceanu pag. 154, 168, 173.

³⁸ Radu Greceanu pag. 148.

Printre figurile străine mai importante care s-au bucurat de ospitalitatea sa la Țirgoviște, amintim pe patriarhul Ierusalimului, Dosoftei³⁹.

Un alt înalt prelat primit de domn aici a fost Dionisie,⁴⁰ patriarhul Constantinopolului, rudă a Cantacuzinilor și deci și a sa. Acesta și-a sfârșit de altfel zilele la Țirgoviște la 29 septembrie 1698, fiind îngropat la vechea Mitropolie sub o frumoasă piatră de marmură, aflată acum la Muzeul de istorie.

Mai mulți boieri moldoveni, fugiți în Țara Românească de teama lui Constantin Duca, ginerele lui Brîncoveanu, au fost adăpostiți la Țirgoviște. Între ei se aflau Vasile vornicul Gavriliță și fratele său Lupul Visteriul, Lupul Bogdan hatmanul, Antiohie hatmanul și alții, în total 12.

Pentru a le propune împăcarea, din partea lui Constantin Duca a sosit aici hatmanul Nicolae Costin, fiul cunoscutului cronicar, el însuși apreciat cărturar.⁴¹

La urcarea în scaunul Moldovei, Antioh Vodă Cantemir „după obiceiul țarilor“ a trimis la Constantin Brîncoveanu pe Bogdan hatmanul. Solul moldovean a fost primit la Țirgoviște, unde a rămas 8 zile.⁴²

Mai ales în primii ani de domnie, Brîncoveanu ezită să primească aici pe diferiți demnitari turci, nu-i vorbă că și unii dintre aceștia preferau la rîndu-le Bucureștii, ca loc de discuții⁴³.

Atașamentul lui Brîncoveanu față de Țirgoviște se vede și din faptul că a ales fosta capitală ca loc de îngropăciune pentru unii din membrii cei mai apropiați ai familiei sale. Dacă Matei Basarab preferase în acest scop biserica Curții domnești, Brîncoveanu a ales Mitropolia.

După rămășițele pămîntești ale patriarhului Dionisie erau depuse aici osemintele altui constantinopolitan, Scarlat vel paharnic, feciorul prea învățatului și pre cinstului, marele dragoman al porții turcești, Alexandru Mavrocordat⁴⁴. Scarlat era ginerele domnitorului.

În 1711, în aceeași biserică era adus corpul fără viață al unei copile, Bălașa Cantacuzino-Brîncoveanu, nora domnului, în vîrstă de 15 ani. Murise după o conviețuire de numai doi ani cu soțul ei, Ștefan. Trupul ei gingaș, a fost pus într-un splendid sarcofag, sculptat în marmoră, fiind poate cea mai frumoasă piesă de acest fel din țară.

După aproape cinci decenii de întrerupere a activității tipograficești de la Țirgoviște, tradiția tipăririi cărților este reluată sub directa îndrumare a lui Antim Ivireanu.

Activitatea editorial-tipografică, foarte bogată, s-a desfășurat între 1708, anul reinstalării unei noi tipografii la mitropolie, și 1715. În acest timp s-au tipărit aici 20 cărți, grecești și românești, circa 3 pe an. Meș-

³⁹ Radu Greceanu pag. 95 o.c.

⁴⁰ Radu Greceanu pag. 15.

⁴¹ Radu Greceanu pag. 114.

⁴² Radu Greceanu pag. 141.

⁴³ Radu Greceanu pag. 122.

⁴⁴ Piatra de mormînt se află în lapidariul Muzeului de istorie Țirgoviște.

teri tipografi au fost Mitrofan Gregoraș, Gheorghe Radovici, ieromonahul Filotei.

Cărțile religioase tipărite acum la Tîrgoviște erau traduse din grecește și nu din slavonește, ca în trecut.

Alături de acestea au apărut și lucrări aparținînd unor genuri literare noi ca : romanul popular Alexandria, antologii de cugetări ale filozofilor antici, lucrări cu conținut istorico-bisericesc sau opere ale lui Hrisant Notara și Antim Ivireanu.

Împreună cu vechile tipărituri tîrgoviștene, cele din vremea lui Brîncoveanu au contribuit la dezvoltarea culturii noastre naționale.

Cronicarii vremii și-au scris parte din opere aici, iar Radu Greceanu nu pierde ocazia de a-și manifesta calda simpatie pentru orașul nostru.

Prin imboldul dat construcțiilor, atit religioase cît și civile, prin sprijinirea activității culturale și prin eforturile făcute pentru a apăra integritatea țării față de tendințele expansioniste străine, Constantin Brîncoveanu merită, socotim, să fie prețuit ca unul din cei mai de seamă reprezentanți ai trecutului nostru.

Atenția acordată Tîrgoviștei, rîvna cu care s-a străduit să-i redea vechea strălucire, fac din Brîncoveanu unul din voievozii a cărui amintire se cuvine pururea păstrată în conștiința tîrgoviștenilor.